ära müüs a. 1620. A-st. 1630 oli W. matemaatikaõpetajaks Tartu gümnaasiumis, sai a. 1632 matemaatika professoriks äsja asutatud Tartu ülikoolis ja selle sekretäriks. 1637. a. rektoriks valitud, keeldus ta seda ametit vastu võtmast. Sept. 1638 valiti W. Tartu raehärraks ja sama a. okt. bürgermeistriks, mis ametis ta osutas harukordset energiat ja suuri diplomaatlikke võimeid. Mitmel korral käis W. linna huve kaitsmas Riias kindralkuberneri ja Stokholmis Rootsi keskvalitsuse juures. Eriti on ta Tartu ajaloos oma nime põlistanud linnale privileegide hankimisega. XVII sajandi I poolel tuli Tartul alalist võitlust pidada kohalikkude kohtute, ülemkonsistooriumi ja Rootsi asehalduri võimupüüete vastu. Et lõpu teha nende võimude vahelesegamisele linna asjusse, saatis raad W. 1645. a. suvel Stokholmi õigust otsima. Pikkade läbirääkimiste järel õnnestus W.-l peaaegu kõik tüliküsimused lahendada linna kasuks. 26. VIII 1646 kun. Kristiina (vt.) poolt kinnitatud *corpus privilegiorum* kindlustas linnale iseseisva jurisdiktsiooni Riia õiguse alusel ja oma linnakonsistooriumi ning pani maksma korra, mille järgi asehaldurid ei võinud linnale ilma selle nõusolekuta peale panna mingeid uusi makse või teisi kohustusi. Siit peale moodustab see privileeg paari sajandi jooksul Tartu põhikorra tähtsaima aluse. Rae ja gildide terava vahekorra tõttu ei leidnud aga W. teened privileegi hankimisel kodanikkonna poolt väärilist hindamist. Kui Vene väed Tartu 1656. a. juulis piirasid, kuulus W. selle venesõbralise rühma hulka, kes ühinemisest Venega lootis Tartule suuri tulunduslikke paremusi. Ta vahekord Rootsi komandandi Lars Flemming'iga läks piiramise ajal niivõrra teravaks, et viimane laskis W. arreteerida. Linna kapituleerimise järel okt. 1656 jälle vabanenud, käis W. järgmisel a. Tartu saatkonna juhina Moskvas tsaar Aleksei Mihailoviči juures, nõutades privileegi, mis kinnitas 1646. a. *corpus*'e ja andis Tartule mitmed soodustused Venes kauplemiseks ning mõned teisedki paremused. W. elu viimaste aa. kohta ei ole säilinud teateid. Arvat. siirdus ta selle järel, kui Tartu Kärde rahu põhjal a. 1661 tagasi läks Rootsi kätte, ühes tsaari vägedega Venemaale.

Tartu 1. rootsiaegse ülikooli protokollid (käsikiri Tartu ülik. rmt.-kogus); Tartu linnaarhiivi andmed; L. v. Stryk, Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands I (1877), lk. 361; Mitt. VII, lk. 172 j. (A. Buchholtz); Mitt. XVI, lk. 525 j. (Fr. Bienemann); Fr. K. Gadebusch, Livländische Jahrbücher, III, 1 (1781); G. Sommelius, *Regiae academiae Gustavo-Carolinae sive Dorpato-Pernaviensis historia* (1796), lk. 33, 45; Dörptsche Zeitung 1874, nr. 279—80; Koguteos »Tartu« (1927), lk. 62 jj., lk. 80 jj. (P. Treiberg); H. Kruus, Eesti ajaloo lugemik II (1926), lk. 89—95. *P. T.*

WARTBERGE, Hermann v., kroonik, pärit Alam-Saksamaalt, võib-olla Westfaalist (a. 1328 mainitakse kedagi Johannes v. W.-t, Münsteri diötseesi vaimulikku), oli Saksa ordu preestervend ja asus vähemalt juba a.-st 1363 Liivimaal (Riias), kus ta sai ordumeister Wilhelm v. Frimersheim'i kaplaniks, s. o. vaimulikuks, kantsleriks ja diplomaatlikuks nõunikuks. Sellena kaitsis ta ka a. 1366 Danzigi kongressil ordu politilisi ja ainelisi huve Liivimaal ordu vastaste, Riia piiskopi ja Tartu piiskopi vastu. W. on surnud 1378. a. järel; võimalik, et ta veel veebr. 1380 oli »Hermannus'ena« nimetatud saadikuks ordumeistri poolt leedulaste vürsti Jagiello juurde. W. peateene on ladinakeelse, 1378. a.-ni ulatuva Liivimaa kroonika koostamine. Kroonika algus pole küll kasutamiskõlvuline: autor on siin liivi vanema riimikroonika (vt. Alnpeke) ja Läti Henriku (vt.) kroonika ümber töötanud, kusjuures ta viimaste teateid ordu huvides muudab ning koguni moonutab ja ühtlasi esitab täitsa vale kronoloogia. Peale selle kasutab ta B. Hoeneke' (vt.) nooremat riimikroonikat kuni 1348. a.-ni. Aa. 1358—78 kohta annab W. aga usaldusväärse ajaloostiku. Kantseleijuhatajana oli talle kättesaadav ordu arhiiv, kust ta kasutab rohkel arvul akte ja ürikuid; lõpuks ammutab ta palju teateid enda elunähteist, sest ta saatis ordumeistrit sageli viimase reisudel ja sõjaretkil Preisis ja Leedus. Nii annab ta elava kujutuse enda poolt läbielatud ajast, peamiselt sõdadest venelastega ja leedulastega. Oma käsitluses osutab ta, kuigi preester olles, rohkem sõjakat kui religioosset tendentsi, sest ta on oma isanda, ordumeistri, teener. Hilisemad, nimelt preisi kroonikud on W. teost mitmel puhul kasutanud. — Kroonika on trükis avaldatud E. Strehlke' poolt (*Scr. rer. Prussic.* II, a. 1863); kroonika saksak. tõlge ilmus samalt isikult a. 1864.

Arbusow, Geistl. (Jb. f. Gen. 1901, lk. 133); *Acta Universitatis Latviensis* XV, 1926, lk. 287—89. *L. A.*

WEBERMAN, Ernst Constantin, kalanduse eriteadlane ja politikategelane, sünd. 2. III 1885 Haljala klk. õpetaja pojana, õiendas eksternina küpsuseksami Pihkvas ja Kaasanis, õppis aa. 1904—06 Peterburi ülikoolis vabakuulajana ja 1909—12 Moskva kommertsinstituudis, mille lõpetas. Olnud Petrovski (Moskva lähedal) põllutulunduse akadeemia kalaasjanduse osakonna assistendiks, toimis ta aa. 1914—15 Kaspia mere rakendusteadus-